

Процесът, а не успехът

Разговор с Веселина Сариева за нейното решение да спре провеждането на Ноцта на музеите и галериите в Пловдив

Вашата инициатива „Ноц на музеите и галериите“ постави Пловдив отново на културната карта на страната, каза преди време издателят Манол Пейков. Според него тя е в основата и на кандидатурата за Европейска столица на културата 2019. Как се вписа вашата фондация „Отворени изкуства“ в събитието?

Благодаря за така поставения въпрос. Радвам се, че започваме с него, защото той крие няколко плана. Факт е това общо усещане, че прераждането и преоткриването на Пловдив по модерен и иновативен начин дойде именно от моята инициатива „Ноц на музеите и галериите – Пловдив“ (впоследствие „НОЩ/Пловдив“). От първото си издание през 2005 г. тя се реализира като катализатор на промяната и даде заявка за културното развитие на града. Основание за това беше, от една страна, нейната концепция, която зададе нов поглед към културата в България, свързвайки „високата“ музейна и „ниската“ градска култура по един уважителен и за двете начин, интегрира нови, алтернативни места, клубове и др. От самото си начало тя не беше просто концепция на традиционните нощи на музеите, каквито има навсякъде по света, а строго адаптиран за Пловдив формат, променящ се от година на година спрямо нуждите на средата. Основание беше също така подходът ми към аудиториите – това беше

първото събитие, което свързва културата, хората с различна възраст и статус и града, създаде аудитории и ги смеси. Отношенията ни с участниците в събитието минаваха през модерни административни механизми на работа, създадохме етична организационно-финансова взаимоподкрепа. В това отношение имах известни предизвикателства, бидейки на 25 години, когато направих първото издание на *Ноцта*, носейки в себе си доста независим дух и представи за равнопоставени отношения между участници, организатори, община и партньори. Важен факт да се повярва в Пловдив като място, където се появява нов модел на културата през опита на *Ноцта*, бяха и партньорските отношения, които създадох със спонсорите, с чуждестранните културни институти и т.н., които за първи път стъпиха видимо в града. Мисля, че може да се напише цяла книга за това и едва ли интервюто ще ни стигне. Оттук естествено е, че именно *Ноцта* създаде предпоставките да се повярва в потенциала на Пловдив да бъде ЕСК, и се радвам, че това се казва сега, а не след 20 години.

От друга страна, *Ноцта* с успешното си начало разбути не само града, но и самите нас. Това ни накара с Катрин Сариева да поемем отговорност и да създадем през 2007 г. фондация „Отворени изкуства“.

Но пък фондацията ви постави на националната карта на културата?

Фондацията „Отворени изкуства“ беше и отговорност, и задача пред нас да програмираме дейности за развитието на нов тип култура и мислене не само в Пловдив, но и в България. Става дума за осъзнаване на градовете, гражданско участие, свързване на изкуството и образованието. *Ноцта*

сама по себе си не можеше да направи всичко това. Днес мога да кажа, че „Отворени изкуства“ създаде госта последователи, които продължават тези концепции и енергии. Разбира се, ние не бяхме единствените с тези визии, но бяхме първите, които ги осъществиха толкова радикално, последователно и същевременно толкова свободно и неполитически.

Като цяло за нас винаги е било най-важно тихичко да открием къде има потенциал, да го отключим и да го направим видим. Процесът на случване, а не успехът след това е най-голямото ми удовлетворение. Не гържа да присъствам видимо с направеното. Така че през всичките години от 2004 си работех с моя прекрасен екип, не съм участвала активно в политическите борби за титлата *Европейска столица на културата* и когато през 2014 г. Пловдив я получи, вече имах три развити програми във фондацията – „Ноц на музеите и галериите – Пловдив“, „Град и култура“ и „Въвеждане в съвременното изкуство“.

В програмата „Град и култура“ бяха осъществени проектът „Улица „Отец Паусий“ и фестивалът към него, „Беседка за града“, „Алтернативна карта на Пловдив“, „Капана между Берлин и Истанбул“, „Проект 01“ с куратор Владия Михайлова и автори Кирил Кузманов и Светослав Мичев, посветен отново на тогава все още пренебрегнатия квартал Капана. През 2011 г. подехме с група граждани инициатива за спасяването на кино „Космос“, която с гражданската си енергия даде сериозно основание за приемането на Пловдив като ЕСК. Тази история днес е позабравена, защото впоследствие около кандидатурата на Пловдив израснаха временни енергии и спекулации, които мълчаливо приех, защото, макар и неистински и неоперативни, ги оцених като ползотворен временен шум.

В програмата „Въведение в изкуството“ осъществихме четири образователни курса в София, а отделно беше напреднал процесът по написването на книгата за българското съвременно изкуство на Весела Ножарова, инициран от фондацията ни.

Доста свършена работа през 2014 г., когато Пловдив спечели титлата. Това помогна ли ви?

При обявяването на титлата през септември 2014 г. бях спокойна и си казах: готови сме, ние си свършихме работата, сега ще работим за достойното представяне на града ни, ще бъдем корективни, но най-важното и най-интересното мина, от сега нататък игват политиците. Мои приятели се засегнаха, когато казах, че това не е културно, а политическо събитие. Не смятам, че в това има нещо лошо – просто една взаимозгодна колаборация, в която политиката има водеща роля и чийто баланс трябва да бъде спазен етически и внимателно.

След обявяването на титлата знаех, че ако трябва да съм полезна, ще направя проекти, които да развият аудитории за култура на всекидневна база, а не само на фестивален принцип, а също така трябва да помогна, като образовам културни мениджъри. Първата задача се случи с проекта за отворена мобилна сцена за изкуство и култура *FLUCA: Austrian Cultural Pavilion*, който започнах с Томас Щьолцл, тогавашен културен аташе на Австрийското посолство в София. Другият проект – за образование на културни мениджъри, които да дават организационен капацитет на Европейската столица на културата, беше Лятното училище за културен мениджмънт. Доведох го до много сериозен етап на развитие през 2015 г. с мрежа от престижни международни и български партньори, но бяхме подведени от община Пловдив във финалната фаза, когато не ни беше дадено обещаното финансиране и проектът пропадна заедно с цялата ни подготовка. За радост екипът, с който работих тогава и който се учеше от мен, продължи в тази сфера и захрани като капацитет общинската

фондация „Пловдив 2019“. Така че донякъде се успокоявам, че не е било труд на вятъра. Още не съм се отказала от идеята за училището.

През 2019 г. ние осъществихме с подкрепата на „Пловдив 2019“ няколко наши инициативи – FLUCA, Нощ/

продължение на година, но в което имах вътрешна убеденост и вяра. Списание „Култура“ е първото място, където публично го заявявам. Решението все още е неподозирано дори за много близки мои хора и партньори. Пазех го в тайна, защото не исках спекулации около него. Моята цел

фотография
© Отворени
изкуства

Пловдив и проекта *Open Art Files*, който заедно със сайта към него www.openartfiles.bg получи сериозна популярност в страната и чужбина като място за откриване на българското съвременно изкуство. Накратко: моята фондация „Отворени изкуства“ се вписа чудесно, естествено и хармонично в предисторията и в самия проект *Пловдив – Европейска столица на културата*. По-интересният въпрос може би е как се вписва тя след този бум и разбутването на естествения баланс в града от ЕСК?

Да, въпросът е какво се случва след 2019 г.?

Както вече може би е ясно, нашият пример показва, че това, което ще става в бъдещето, се вижда в миналото и настоящето. През 2018 г. взех тежкото решение да спра провеждането на *Нощта*, след като направя едно специално издание през 2019 г. Решение, което не ми даваше мира, което преболегувах, преживях в

не е била да „наказвам“ някого с това решение, а да дам нова форма на живот на тази енергия и на смисловия потенциал, който *Нощта* създаде за Пловдив и за страната.

Ако ме питате защо взех това решение – няма един конкретен отговор, те са редица, които правят общ смисъл. Ако ме питате: „И какво сега?“ – също няма да има конкретен отговор, а те ще бъдат редица, които, надявам се, също да направят общ смисъл.

Изненадващо решение! Кои трудности се оказаха непреодолими? Може би конфликтът с общината, заради който нямаше *Нощ* през 2018 г.?

След 13 години, в които съм се пазила от навлизане на *Нощта* в политическото на политиците, именно една година преди ЕСК тя беше напълно спекулативно използвана за политическа заплаха и аргумент, беше вкарана в дискурс, в който самата аз

фотография © Отворени изкуства

бях предизвикана да участвам. За радост, макар и това да ме смаза и да уязви моите виждания и ценности, отгадох само малка част от силите си в публичното пространство, подходах тихо и стратегически. Дадох си сметка за това, което мога да разруша, а не искам, и предпочетох да бъда по-дипломатична. За радост или съжаление тази спекулация беше признак за една реална, и то не частна, а всеобща ситуация и поведение, и с емблематичността си остана като обича на ухото и за мен, и за политиките. Но мен специално ме накара да мисля в нова посока.

Заявената и припозната чрез „Нощ/Пловдив 2019“ концепция „Общо място“ на Владия Михайлова е много важна в този ред на мисли и насочва към въпросите какво *Нощта* е направила досега, какво е било уязвено, какво предстои да се прави и дори защо тя няма да съществува във формата, която имаше досега.

Доколко според вас Европейската столица на културата ускори някакви положителни промени в средата и доколко затрудни естествения им ход?

ЕСК като политика даде едно ускорено развитие, което захрана определени аспекти на средата шоково, а други – не. Беше малко измамно по отношение на това какви са реалността и истинският потенциал. Илюзия, която не е задължително лоша, защото създаде обща вяра и инерция, която се опита и може би ще се опитва още известно време да компенсират с идеализма си липсващата понякога реална основа.

Това „осветяване“ на едни и „неосветяване“ на други не е лошо, защото съхрани автентичности. Аз специално много внимавах кои от моите проекти през 2019 г. влизат в официалната програма, как влизат и до каква степен разчитат само на подкрепата на общинската фондация „Пловдив 2019“, и сама си създадох паралелна, невключена в официалната програма на ЕСК програма, която ми даде свобода.

Така че ЕСК е помогнала на тези, които са я възприели като една от всичките възможности, и е затруднила други, които са ѝ се доверили напълно. Всичко останало, което ще чуете като мнение, е политическо говорене.

И все пак – можем ли да говорим за устойчивост на този проект?

Ситуацията е такава, че дори утвърдените културни оператори от НПО сектора нямат сигурност, погобаваща на дългосрочните им проекти и експертиза. Причината за това не е само ЕСК, а финансирането на културата в България като цяло и оттеглянето на някои ключови играчи от културния сектор като „Америка за България“, както и редица други липси.

За съжаление мнозина повярваха, че ЕСК може да изгради механизъм, който да реши този назряващ от години национален проблем. Но въпросът си е държавен, регионален, градски, и то не само на политическо, но и на икономическо, социално ниво. Прекрасният екип на ЕСК като всички нас ще се опита да спаси и да тушира, доколкото може, чрез програмата си за 2020 г. тези липси, но не може да промени изцяло нещата. Тук са нужни друг тип инициативи... Трябва нов тип по-обективно и по-широкообхватно мислене, най-вече касаещо промяната на центричното мислене и поведение. Трябва повече респект към това кой прави култура, как се разпознават успешните и неуспешните примери, и то без куртоазия или туширане. Има доста стереотипи и мачизъм в това поле все още.

Много има какво да кажа тук, да посоча като пример или да препоръчам.

Надявам се решението ми да спра *Нощта* да повдигне въпроси и да подкрепи една позитивна промяна в тази посока.

„Град и култура“ е отделна програма, която вашата фондация развива. Най-общо казано, тя работи с градската среда и паметта за града. Вие поставихте темата за Капана, за кино „Космос“. Как гледате днес на това, което се случва с тези места?

Гледам с усещането, че с Катрин сме сложили ефективно начало, повлияли сме нещо да се види, създали сме среда на подкрепа, дали сме посока нещо да се случи и макар то да не се е случило на сто процента, доста идеи са развити. Като цяло съм удовлетворена, че

инициативите ми са дали позитивен ход на тези идеи и места. Сега други хора ги експлоатират или бранят. Аз ги уважавам като част от живота на местата, които ще продължи, както, надявам се, те да уважават мен.

Аз лично изпитвам особено пристрастие към вашата „Алтернативна карта на Пловдив“, която акцентира върху непознатия град, кара те да го откриеш и съпреживееш. Как смятате да я развивате в бъдеще?

Картата е може би един от най-важните проекти на „Отворени изкуства“, тя е проект на Катрин Сариева, която е нейният съставител и гуша. Подготовката ѝ започна през 2012 г. чрез серията ни „Беседка за града“ и се реализира през 2013 г. като печатно издание и уебсайт www.alternativeplovdiv.com. Картата от 2013 г. включи като маршрути социалследството на Пловдив, Тютюневите складове, Капана, Баухаус под тепетата, религии и улица „Отец Паусий“. През 2017 г. бяха добавени маршрутите Хаджи Хасан махала, Рекама – начини на обитаване (Кършияка, Мараша, Столипиново), социалният живот на панелките (ж.к. „Тракия“), тепетата. Тогава се наложиха и редакции заради някои вече съборени сгради, отпадна маршрутът *Капана*, защото след 2014 г. той е основен акцент в официалната карта на Пловдив.

Доста често сме организирали турове, водени от Катрин. През 2019 г. тя

фотография © *Отворени изкуства*

се отказа от представяне на проекта пред по-голяма аудитория, защото някои от сградите вече са разрушени или реставрирани по срамен начин. Тя искаше картата да си остане ъндърграунд и за любопитни откриватели, които имат усет за града. Интересно е, че картата продължава да има много фенове без допълнителни дейности от наша страна. Сред тях беше и Себастиан Модяк – *52 places traveler*, след чиято статия в *New York Times* картата едва ли ще остане незабелязана.

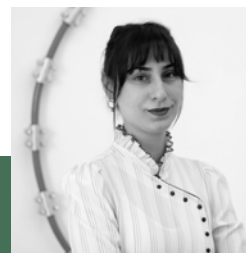
Въпросът е хората, които поемат по нейния път, да могат да усетят отвъд видимото. Много хора, включително и уважавани от нас, идват при Катрин в галерията да я питат как да гледат картата, как да преживеят това, което тя е написала. Да, Пловдив се живее по определен начин и не всеки има вътрешен, директен път към него.

Създадохте образователна платформа, архив за съвременното ни изкуство. Заедно със студио „Марков“ се обърнахте към друга болезнена тема – изкуството в публична среда. Тези проекти надскочат регионалния мащаб. На вас май ви е тясно в Пловдив?

Не крия, че Пловдив, София и България са ми тесни, и това е очевидно за всеки, който следи ходовете ни внимателно. Но дори и представяйки Пловдив в Пловдив, аз никога не съм го представяла само на пловдивчани или българи, винаги съм го възприемала като точка в света и съм му помагала „и на него да му стане тясно“.

Както казах в началото, от 2014 г. след като почувствахме, че програмите „Град и култура“ и „Нощ/Пловдив“ са постигнали своето за развитието на Пловдив, се насочихме към българското съвременно изкуство и връзките му със света. Това беше силно заявено, когато през 2015 г. организахме представянето на България на Международния панаир *viennascontemporary*. Трябва да спомена и моя най-дългосрочен проект, а именно *Галерия Сариев*, която тепърва ще разгръща програмата си. Само ще кажа, че дългогодишната ни

Веселина Сариева

Веселина Сариева е родена в Пловдив. Има магистърска степен по славянска филология от Пловдивския университет, специализирала е хърватски език и литература. Започва да работи в полето на визуалните изкуства и културата през 2004 г. заедно с майка си Катрин Сариева. Създадените от тях *Галерия Сариев*, фондация „Отворени изкуства“ и *artnewscafe* оформят културен център на ул. „Отец Паусий“ в Пловдив, към който през лятото се добавя и откритата сцена *FLUCA*.

изложба „ФОН: Млади автори“, която тази година имаше госта интересно програмно издание с млади автори от Пловдив, направи календар за следващата 2020 г. Това показва какво виждам като потенциал в Пловдив.

Разбира се, физически никога няма да се лишим с Катрин от присъствието на нашия културен център „без покрив“ на ул. „Отец Паусий“ – *Галерия Сариев*, *artnewscafe*, фондация „Отворени изкуства“ и откритата сцена *FLUCA*, която продължава и през 2020 г. Това е специфично, утопично програмно място, което е уникално за България.

Освен споменатите дейности важно място в програмата ми ще имат „Въведение в съвременното изкуство“ и *Open Art Files*, ще развивам програмата на *Sariev/Markov Sculpture Projects*, които смятам, че имат изключителна важност за българската култура „тук и сега“. Ще работя и по други проекти.

Въпросите зададе Люгмила Димова